

ס שם לה על שם
הרמב"ם בפרק ח
מהלכות ברכות ס שם
בגמרא לח

(יג) [יג] 'בורא פרי האדמה', ועל האבינונות שהם עיקר הפרי 'בורא פרי העץ': ז *תמרים
(מ) שמיעכן ביד 'ועשה מהם עיסה והוציא מהם גרעיניהם, אפילו הכי לא נשתנית ברכתך,
ומברך עליהם 'בורא פרי העץ' ולבסוף ברכה מעין שלש: הגה ולפי זה הוא הדין בלשווערן
(מא) הנקרא פאווידל"א¹ מברכין עליהן 'בורא פרי העץ'. (מב) ויש אומרים לברך עליהם (יד) [יד] 'שהכל'
(ת"ה סי' כ"ט וכ"י כשם הטור), וטוב לחוש לכתחלה (מג) לברך 'שהכל', אבל אם בירך 'בורא פרי העץ'
(טו) (מד) יצא, כי כן נראה עיקר: ח ידבש (מה) הזב מהתמרים מברך (מו) עליו 'שהכל'. וכן

באר היטב

אגוזים: (יג) בפה"א. דאין עיקר הפרי. מכאן הביא ראה הרב ט"ז
לקמן בסי' רד ס"ק טו דעל קליפת מרנצין שמרקחין אותם בדבש
שמברך בפה"א, אבל המ"א סי' זה ס"ק יז חולק וכתב דלא דמי, דהכא
דגם תוך הפרי אינו טוב כ"כ, ומצאתי דיש לברך שהכל על מרנצין מרוקחין וכן נוהגין בכל
מדינות ישמעאל, באר היטב אשר לפני [וכן פסק בס' אליה רבה לברך שהכל על מרנצין מרוקחין]: (יד) שהכל. זהו דעת ת"ה, והיינו דוקא
בגודגניות כגון פאווידל"א שנתבשלו ונימוחו לגמרי, אבל בתמרים שנתמעכו לא פליג הת"ה וס"ל כהרמב"ם דמברך בפה"ע, עיין מ"א וע"ת:
(טו) יצא. ט"ז האריך והעלה דהמברך לכתחלה בפה"ע על הפאווידל"א של פלוי"מ או קירש"ן אין עליו חשש ושפיר עביד כיון שברכת בפה"ע
יש לה מעלה על ברכת שהכל, ובכל יום אנו נוהגין כשמבשלין תפוחים עד שנתרסקו לגמרי שמברכין עליהם בפה"ע וכמ"ש סעיף יב: בין מברשלים
וכו', ובודאי הו"ו מרוסקין ע"י הבישול ולית כאן בית-מיחוש ברכה לבטלה, עכ"ל. והכ"ח פסק דהמקדק במעשיו יברך על הפאווידל"א וכיוצא בו
שהם מרוסקים לגמרי בפה"א, ואם בירך בפה"ע או שהכל יצא, ע"ש, ועיין יד-אהרן מה שהקשה על הט"ז [ועיין בס' אליה רבה שהשיג על ט"ז
בענין פאווידל"א ופסק כדעת רמ"א]: (טז) שהכל. דזיעה בעלמא הוא, דאין נקרא משקה אלא היוצא מהזיתים וענבים בלבד:

שערי תשובה

דמסק יש לברך בפה"א, ועיין בשו"ת שאגת-אריה סי' כג וכיד-אפרים מ"ש
בוה: [יג] בפה"א. עבה"ט. ועיין בפני-יהושע שהשיג על המג"א, ועיין באליה
רבה שכתב בשם ע"ת לברך שהכל ועיין ביד-אפרים מ"ש בזה: [יד] שהכל. עיין
הקליפה נופלת ובהמתנצין הקליפה מגוף הפרי וראוי לאכלו אלא שאין טוב כ"כ, דגם תוך הפרי אינו טוב כלא תיקון ותערובת צוקר, לכן יברך
בפה"ע, ע"ש, וכן בתשובת פנים מאירות סי' סה הכריח דמברך בפה"ע ולא כט"ז. ומצאתי דיש לברך שהכל על מרנצין מרוקחין וכן נוהגין בכל
מדינות ישמעאל, באר היטב אשר לפני [וכן פסק בס' אליה רבה לברך שהכל על מרנצין מרוקחין]: (יד) שהכל. זהו דעת ת"ה, והיינו דוקא
בגודגניות כגון פאווידל"א שנתבשלו ונימוחו לגמרי, אבל בתמרים שנתמעכו לא פליג הת"ה וס"ל כהרמב"ם דמברך בפה"ע, עיין מ"א וע"ת:
(טו) יצא. ט"ז האריך והעלה דהמברך לכתחלה בפה"ע על הפאווידל"א של פלוי"מ או קירש"ן אין עליו חשש ושפיר עביד כיון שברכת בפה"ע
יש לה מעלה על ברכת שהכל, ובכל יום אנו נוהגין כשמבשלין תפוחים עד שנתרסקו לגמרי שמברכין עליהם בפה"ע וכמ"ש סעיף יב: בין מברשלים
וכו', ובודאי הו"ו מרוסקין ע"י הבישול ולית כאן בית-מיחוש ברכה לבטלה, עכ"ל. והכ"ח פסק דהמקדק במעשיו יברך על הפאווידל"א וכיוצא בו
שהם מרוסקים לגמרי בפה"א, ואם בירך בפה"ע או שהכל יצא, ע"ש, ועיין יד-אהרן מה שהקשה על הט"ז [ועיין בס' אליה רבה שהשיג על ט"ז
בענין פאווידל"א ופסק כדעת רמ"א]: (טז) שהכל. דזיעה בעלמא הוא, דאין נקרא משקה אלא היוצא מהזיתים וענבים בלבד:

משנה ברורה

האדמה, (מד) ועל-כן יש לברך עליהן 'שהכל', וכדיעבד אם
בירך 'פרי העץ' או 'פרי האדמה' יצא: ז (מ) שמיעכן ביד
ועשה וכו'. פירוש: אף שנתרסק על-ידי-זה לגמרי אפילו
הכי מברכין 'פרי העץ', משום דכיון דעדין ממשן קיים, שייך
לברך עליהם 'פרי העץ'; והוא הדין לענין פרי-האדמה, כגון
ער"ד-עפ"י², שמיעכן ועשאן כעיסה: (מא) הנקרא
פאווידל"א. שעושין מגודגניות ושאר מינים, שמוציאין
גרעיניהן ומבשלין אותם (מה) עד שהם נימוחו לגמרי:
(מב) ויש אומרים לברך עליהם 'שהכל'. בזה נחלקו
האחרונים: (מו) יש מהם שסוברים דהיש-אומרים לא פליג כי
אם אפאווידל"א¹, משום שנימוחו לגמרי ולא ניכר צורתן
כלל, אבל בדין המחבר דמיירי בתמרים שנתרסקו, שניכר
תוארן וצורתן אף כשמתרסקין לגמרי, מודו דמברך 'פרי
העץ': (מז) ויש מהם שסוברים דהיש-אומרים פליג גם אדין
המחבר, וסבירא להו דכיון דנתרסקו לגמרי מברך 'שהכל'.
ולדינא אין נפקא-מינה בזה, דאף אם נימא דהיש-אומרים
פליג גם אתמרים שנתרסקו, (מס) מכל מקום להלכה קיימא
לן כדעת המחבר דהיכא שממשן קיים לא נשתנית ברכתך, ורק
בפאווידל"א שאיכד כל צורתו ולא ניכר כלל מה הוא, או לכתחלה מברך 'שהכל', וכהכרעת הרמ"א, דבברכה זו יוצא על הכל
בדיעבד [אכן לענין ברכה אחרונה אין עצה אי אתרמי לענין דברים שהוא משבעה מינים, וכדאיתא בסימן רח סעיף יג, דברכת
'בורא נפשות רבות' אינה פוטרת מעין שלש ולא מעין שלש פוטרת 'בורא נפשות רבות', אם לא שיאכל גם פרי משבעת
המינים וגם דבר שברכתו 'בורא נפשות רבות' לפטור גם את זה ממה-נפשך [פמ"ג]. ואם אין לו, נראה לי (מט) שיוכל לברך
מעין שלש, כי כן משמע מלשון הרמ"א דתופס לעיקר הדין שברכתו 'פרי העץ': (מג) לברך 'שהכל'. ועל-כן מיני אגרע"ס
וייגדע"ס ומאלינע"ס³ וכיוצא בזה, שסוחטין אותן ומרקחין אותם בדבש וצוקע"ר⁴, מברכין עליהם (נ) 'שהכל', כיון שהם
מרוסקים ונימוחים לגמרי ואבד מהם צורתן, ובדיעבד אם בירך עליהם ברכתו הראויה יצא: (מד) יצא. ואם רוב דרך אכילת
אותן פירות הוא (נא) על-ידי ריסוק, אף לכתחלה מברך ברכתו הראויה, בין לענין פרי העץ או פרי האדמה, כגון מאכל
שמבשלין מדלועין, שקורין קירבע"ס⁵, וכן אינגבער⁶ ושאר בשמים שחוקים שאוכלין עם צוקע"ר, מברכין 'בורא פרי
האדמה'. ועיין לקמן סימן רח סעיף ח בהג"ה מדינים אלו: ח (מה) הזב מהתמרים. והוא הדין (נב) היוצא על-ידי כתישה
וסחיטה: (מו) עליו 'שהכל'. דמה דכתיב בתורה "זית שמן ודבש" היינו תמרים היוצא מהן דבש, אבל דבש גופא זיעה

ביאור הלכה

אכילתם היא הקליפה וכו'. טעם זה שכתב המחבר, כהרבה ראשונים
לא נזכר דבר זה של קליפה, אלא בפשוטו דהשקדים המרים גופם
בקטנותם אינם מרים ובגדלם נעשו מרים [עיין רש"י חולין כ"ה
ועירובין כ"ה ובפירוש המשנה בהרמב"ם בחולין שם], וכל טעם זה
דקליפה לא נזכר רק בתלמידי רבינו יונה, אכן גם לדידיה משמע
דכשנתגדל נעשה הקליפה בעצמה גם-כן מרה, ולשון המחבר לא משמע
כן, וצריך עיון קצת לדברי המחבר: אמאי לא יברך על קליפת הגדולים
על-כ"ל-פנים 'שהכל' בגדלו, אם לא שנאמר דלהמחבר גם-כן בגדלו
הקליפה לאו ברא-כילה היא כלל מפני שהיא קשה, אבל לשונו אינו
מרוקדק כל-כך לפי זה: * תמרים שמיעכן ביד וכו'. עיין משנה
ברורה במה שכתב ולהלכה קיימא לן וכו'. דאף שבתרומת-הדשן דקדק
מרש"י דטרימא הוא דוקא כשהם כחושים קצת, כבר השיג עליו בבית-
יוסף בסוף סימן רד, עיין שם, וכן פסק המגן-אברהם ואליה רבה והגר"ז
וחי"אדם, דאפילו בנתרסקו לגמרי, אם ניכר במקצת מהות הפרי לא
נשתנית ברכתן. ובאמת לבד דעת הרוקח שהוכח במגן-אברהם שעומד
כשיטת הרמב"ם, מצאתי עוד כמה ראשונים דקיימי כשיטתיה, והוא
הערוך בערך טרימא, עיין שם ולפי הנראה שממנו העתיק הרמב"ם
דינו, וגם העתיקו האור זרוע לרינא, וכן הוא גם-כן דעת היר"א בפסקי
הלכות שלו, וכיון דכל אלו מוכח מהם בהירא דאפילו נתרסקו לגמרי
לא נשתנית ברכתן, בוודאי נקטינן כן לדינא, ובפרט דהאליה רבה מצדד

שער הציון

(מד) דרך-החיים: (מה) תרומת-הדשן ומגן-אברהם: (מו) לבוש ומגן-אברהם ואליה רבה: (מז) שיידי כנסת הגדולה ועולת-תמיד ולחם-חמדות ונחלת-צבי
והגר"א, וכן מוכח בבית-יוסף ותרומת-הדשן: (מס) עיין ביאור הלכה: (מט) אף דבפריי-מגוים נשאר בזה בצריך עיון, הנראה לעניות דעתי כתבתי:
(נ) מאמר-מרדכי ונשמת-אדם בכלל נא: (נא) הגר"ז וחי"אדם וכן מוכח בתרומת-הדשן סימן כט: (נב) עיין בית-יוסף וט"ז והגר"א:
תרגום: 1 ריבה - מרקחת. 2 תפוחי-אדמה. 3 מיני פירות קטנים. 4 סוכר. 5 דלעת. 6 זנגביל.

הלכות ברכת הפירות סימן רב

בלא באר הגולה

צ' חספות שם ושאר פוסקים ק' שם בגמרא ר' שם וכתב קמא ש' הרשב"א ש' ת' שם

(מז) על משקין היוצאין מכל מיני פירות חוץ מזיתים וענבים מברך 'שהכל': ט (מח) קסופי ענבים שאין מתבשלין לעולם, וכן על (יט) [*] הנובלות, שהם תמרים (מט) *שבישלים ושרפם החום ויכשו, (ג) *מברך 'שהכל': י (נא) פירות ששראן או בישלן במים, אף-על-פי שנכנס טעם הפרי במים אינו מברך *על אותם המים (נג) אלא (ט) [יע] 'שהכל'. והרא"ש כתב

שערי תשובה

באר היטב

בה"ט, ועיין בשו"ת כנה"ג ובתשובותיו סי' ס"ד מ"ש בזה: [*] הנובלות. עיין בפנים מאירות ח"א סי' סה ובהקדמת ספר חוקי-יוסף ובשער-אפרים סימן כג וביד-אפרים מ"ש בזה: [יע] שהכל. עכ"ט. ועיין בפנים מאירות ח"ב סימן קצ ועיין יד-אהרן שהאר"ך בזה: (ט) שהכל. ולא דמי למי-סילקא בסימן רה

(יז) ענבים. ול"ד לבוסר בס"ב דמברכין עליו בפה"א, שאני בוסר דעומד לעשות ממנו משקה דאשתני לעילויא דהיינו יין שמברכין עליו בפה"ג משום הכי דיו דמורידין אותו מעלה א' ומברכין בפה"א, משא"כ בסופי ענבים שעומדים לעשות חומץ לכן מברכין שהכל: (יט) הנובלות.

ביאור הלכה

משנה ברורה

דגם רש"י מודה בדינא להרמב"ם. ומה שכתבתי במשנה ברורה: ורק בפאודיל"א וכו', אף ה"ט"ז דעתו לדינא דאפילו לכתחלה יכול לברך 'בורא פרי העץ', הלבוש והמגן-אברהם והאליה רבה והגר"ז וח"א כולם החזיקו לדינא כפסק הרמ"א דאם נימוח לגמרי ולא ניכר צורתו כלל יברך 'שהכל' [וראיותיו של ה"ט"ז כבר דחוהו האחרונים, עיין ביד-אהרן ונהר-שלום], ומצאתי להרא"ה בחידושו על הרי"ף שכתב גס-כן דאם נטרסק כל-כך עד שעברה צורתן מברך 'שהכל' [וכן מוכח מאבודרהם המוכח במגן-אברהם בסימן רה סעיף-קטן ט, עיין שם]; והגם דמסתברא בפשיטות דהרא"ה סובר כן מעיקר הדין, מכל מקום אין לזוז מדברי הרמ"א שהחליט דנראה לו לעיקר דאם בירך 'בורא פרי העץ' יצא: * שבישלים ושרפם וכו'. עיין במשנה ברורה כמה שכתב בשם יש מפרשים שפירשו דהוא מין תמרים שאין מתבשלין על האילן, ונותנין אותן בעפר או בתבן להתחמם וכו'. ודע דמרביר הלחם-המודות על המשניות שמוכח באליה רבה מבוואר דמייירי בזה שלא טמן בעפר, דאם טמן בעפר ונתבשל הו' ליה כשאר פירות האילן ומברך 'בורא פרי העץ'. אכן לפי זה, אמאי קרי ליה בש"ס 'בושלי כמרא', הלא בבושלי כמרא מברך 'בורא פרי העץ'? ודוחק לומר שכונת הש"ס שהוא עומד לבושלי כמרא, ועוד יש להביא ראיה מפירוש רבינו חננאל שהובא בתוספות רבינו יהודה ובאור זרוע שכתב שהוא פירות שאין נכשרין לאכילה כלל וכומרין אותן בעפר להתבשל, ואס-כן לפי זה בתחלה על-כרחך שאין מברכין עליו כלל כיון דאין ראויין לאכילה אפילו על-ידי הדחק, ועל-כרחך מה שאמר הגמרא דמברכין 'שהכל' היינו אחר שתקנס על-ידי חימום בעפר וכהאי גוונא, ומצאתי באליה רבה סימן רד בשם הפרישה, שגם הוא סובר כן לדינא דלאחר שכמרן בעפר אפילו הכי אינו מברך רק 'שהכל', אמנם אחר זה ראיתי בספר מגן-גבורים שהביא בשם תשובת פנים מאירות חלק א סימן סה וגם הוא מצדד כן דבישול על-ידי הכימור בעפר או בתבן וכדומה מהני לברך 'בורא פרי העץ', אך לא הביא ראיה לזה, עיין שם, ולמעשה צריך עיין. ודע עוד, דהרמב"ם בפירושו המשנה פירש על נובלות: הפירות שנפלו מן האילן פגים קודם שיתבשלו, וכן כתב תר"י וזה לשונו: הפירות שנפלו קודם בישולן [ובאשכול כתב גס-כן כעין זה וזה לשונו: שהשירן או נפלו קודם שבשולן], והטור בסימן רד כתב על נובלות: מין תמרים שאין מתבשלין על האילן, ומשמע מזה דדוקא מין תמרים רעים שאין יכולין להתבשל על האילן, אבל סתם תמרים שהשירן או נפלו קודם בישולם לא נשתנית ברכתן משום זה, ואזיל לטעמיה בסימן רב סעיף ב דשאר כל האילנות חשיב פרי שלהן משיצאו אף שלא נגמר עדיין בישולן כלל. ונוכל לומר דלפיכך השמיט המחבר בפנים את דעת הרמב"ם ותלמידי רבינו יונה בזה, משום דאזיל לטעמיה בסימן רב דפסק כשאר כל האילנות משיצאו חשיב פרי, ומה לי אם השירן בעצמו או נפלו ממילא [שוכ מצאתי בכית-מאיר שכתב גס-כן, דלפיכך תמה הכית-יוסף על הרי"ז שכתב דנובלות היינו שלא נגמר בישולן, משום דאזיל לטעמיה], ואמנם לפי מה שהערנו שם דדין זה אינו ברור, ממילא אם נפלו מעצמן קודם בישולן גס-כן אפשר דמברך 'שהכל'. אחר-כך מצאתי בנשמת-אדם שהעיר גס-כן מסעיף הג"ל: * מברך 'שהכל'. דע דמבוואר בש"ס למסקנא דתמרים שנפלין מן האילן מחמת רוח, פירי מעליא נינהו ומברך עלייהו 'בורא פרי העץ', וכן כתב חננאל, מוכח באור זרוע [ודברי רש"י באלפסי במשנה שם אינו מדוקדק, עיי"ש], וכן כתב הגר"א. ואם נפלו קודם שנתבשלו, עיין מה שכתבנו מקודם דתלוי זה בדעות, ולכתחלה יותר טוב לברך 'שהכל' אם ראויין לאכילה קצת, ובדיעבד אם בירך 'בורא פרי העץ' יצא: * על אותם המים וכו'. משמע דעל

בעלמא הוא ואינו בכלל פרי: (מז) על משקין היוצאין וכו'. כגון יין-תפוחים וכהאי גוונא, (נג) בין אי אתרמי שיצא מאליהן ובין שיצא על-ידי כתישה (נד) וסחיטה, ברכתן 'שהכל', דזיעה בעלמא הוא, דאין נקרא משקה אלא היוצא מן הזיתים והענבים בלבד: ט (מח) סופי ענבים. היינו (נה) ענבים הנמצאים בגפנים בימות החורף, שאין מתבשלין לעולם ועושין מהם חומץ: (מט) שבישלים ושרפם וכו'. היינו, שעל-ידי שריפת החום נתבשלו ונתיכשו (נו) ונשתנו לקלוקלא [רש"י]. (נז) ושאר מפרשים פירשו, דנובלות היינו מין תמרים שאין מתבשלין על האילן ואין נכשרין לאכילה, אלא תולשין אותן ומחממין אותן בעפר ומתבשלין, או נותנין אותן במחצלאות או בתבן להתחמם עד שיתבשלו: (ג) מברך 'שהכל'. ואחריהם 'בורא נפשות רבות'. (נת) ולא דמי לסעיף ב גבי בוסר דאפילו לא הגיע לכפול הלבן דמברכין עליו 'בורא פרי האדמה', ומאי שנא סופי ענבים דמברכין עליהם 'שהכל'? יש לומר, דשאני התם דענבים מעליא נינהו (נט) אלא שלא נגמרו עדיין, מה שאין כן הכא דמקולקלים הם דאין עומדין אלא לחומץ, ולא עדיפי ממשקין היוצאין מהן דברכתן רק 'שהכל'. וזהו גס-כן טעם היש' מפרשים בנובלות תמרים דמברכין עליהן 'שהכל', דגריעי משאר תמרים, שאין מתבשלין על האילן לעולם: י (נא) פירות ששראן. (ס) מעת לעת, דבזה רגילין ליתן טעם במים: (גב) אלא 'שהכל'. דלא הו' אלא זיעה בעלמא,

שער הציון

(נג) כן מוכח מבית-יוסף וט"ז. ואם שרה הפירות במים וקלט המים טעם הפירות, יתבאר בסעיף י. ועיין לקמן בסימן רה סעיף-קטן ו במגן-אברהם ובמשנה ברורה שם: (נד) ואותן פירות שרוב אכילתן הוא על-ידי סחיטה, דעת הרשב"א דמברכין על מימי סחיטתן כמותן, אבל לדעת הרא"ש בכל גונוי מברך 'שהכל', וכן סתם המחבר לקמן בסימן רה סעיף ג, עיין שם בפרי-מגדים והגר"א, ואפשר דרק מטעם ספיקא סתם הכי, דבברכת 'שהכל' בוודאי יוצא. אחר-כך מצאתי שכן כתב במאמר-מרדכי, ונפקא-מינה לענין דיעבד, וצריך עיין: (נה) רש"י חולין ק"כ: (נז) מגן-אברהם: (נז) הערוך ותוספות רבינו יהודה ותוספי הרא"ש ואור זרוע בשם ר"ח ור"ש פרק א דמאי וטור לקמן בסימן רד, וכן הסכים הגר"א לדינא, ומשמע לכאורה מיניה דלפי זה דין השולחן-ערוך שהוא לפירוש רש"י אינו מוכרע לדינא, ובאליה רבה כתב דשניהם אמת וכן כתב הבית-מאיר; ובאמת רש"י לאו יחידאה הוא בזה, דגם ריא"ז פירש כן וכן בתוספות רבינו יהודה הג"ל בשם רבו וכן הפירוש ראשון המוכח בר"ש, עיין שם: (נט) אחרונים: (נט) עיין לעיל בסעיף ב בכיאוור הלכה מה שכתבנו שם לענין זה ולענין שאר אילנות: (ס) עולת-תמיד, וכן מצדד באליה רבה וכן מוכח בהגר"א, ומכל מקום נראה לי דתלוי לפי טבע דבר הנכבש, דאנו רואין כמה דברים נכבשין שאינם נותנים טעם גמור במים כמעת לעת, ובהם בוודאי שצריך יותר ממת לעת, דאז דעת הרא"ש הוא דמברך 'בורא פרי העץ', ועיין באליה רבה: